

Eiropas vides stāvoklis rada bažas. Galvenie izaicinājumi: dabas daudzveidības aizsardzība un klimata pārmaiņu mazināšana

Ir panākts ievērojams progress siltumnīcefekta gāzu emisiju un gaisa piesārņojuma samazināšanā, taču kopumā Eiropas vides stāvoklis rada bažas. Pirmkārt, daba turpina degradēties, ko veicina resursu pārmērīga izmantošana un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās. Otrkārt, kā norādīts šodien publicētajā Eiropas Vides aģentūras (EVA) ziņojumā, klimata pārmaiņu paātrināšanās ietekme ir neatliekams izaicinājums. Lielākā daļa vides tendenču ir satraucošas un rada nopietnus riskus Eiropas ekonomiskajai labklājībai, drošībai un iedzīvotāju dzīves kvalitātei.

Ziņojumā norādīts, ka klimata pārmaiņas un vides degradācija tieši apdraud Eiropas konkurētspēju, kas ir atkarīga no dabas resursiem. Lai sasniegtu klimata neitralitāti līdz 2050. gadam, mums būs nepieciešama labāka un atbildīgāka zemes, ūdens un citu resursu apsaimniekošana. Dabas aizsardzība, efektīva klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām, kā arī piesārņojuma samazināšana nodrošinās to sabiedrības funkciju noturību, kuras balstās uz dabu. Tās ir tādas pamatvajadzības kā pārtikas un dzeramā ūdens pieejamība un aizsardzība pret plūdiem.

Ziņojums mudina ātrāk ieviest jau apstiprinātās politikas un pasākumus, kas veicinās ilgtermiņa ilgtspēju saskaņā ar Eiropas Zaļo kursu. Šāda rīcība ir pilnīgā saskaņā ar Eiropas Komisijas Konkurētspējas kompasu, kas koncentrējas uz inovāciju, dekarbonizāciju un drošību.

Jaunais [Eiropas Vides ziņojums 2025](#) sniedz plašu analīzi par pašreizējo stāvokli un nākotnes perspektīvām attiecībā uz vidi, klimatu un ilgtspēju, pamatojoties uz datiem no 38 valstīm. Ziņojumā uzsvērts, ka Eiropas Savienība ir pasaules līdere centienos klimata jomā, samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un fosilā kurināmā izmantošanu, vienlaikus dubultojot atjaunojamo energoresursu īpatsvaru kopš 2005. gada. Pēdējo 10–15 gadu laikā ir panākts ievērojams progress arī gaisa kvalitātes uzlabošanā, atkritumu pārstrādes un resursu izmantošanas efektivitātes palielināšanā. Pozitīvi ir vērtējami arī panākumi, kas veicina pāreju uz ilgtspēju, piemēram, inovācijas, videi draudzīgas darba vietas un ilgtspējīgs finansējums.

Priekšsēdētājas izpildvietniece tīras, taisnīgas un konkurētspējīgas pārkārtošanās jautājumos **Teresa Ribera** teica: “Šis ziņojums ir skarbs atgādinājums, ka Eiropai ir jāturpina un pat jāpaātrina mūsu centieni klimata un vides jomā. Nesenie ekstrēmie laikapstākļi parāda, cik trausla kļūst mūsu labklājība un drošība, kad daba ir degradēta un klimata ietekme pastiprinās. Mūsu klimata mērķrādītāju novilcināšana vai atlikšana tikai palielinātu izmaksas, padziļinātu nevienlīdzību un vājinātu mūsu noturību. Dabas aizsardzība nerada nekādas izmaksas. Tas ir ieguldījums konkurētspējā, elastībā un mūsu iedzīvotāju labklājībā. Pastiprinot rīcību jau tagad, mēs varam veidot tīrāku, taisnīgāku un noturīgāku Eiropu nākamajām paaudzēm.”

Vides, ūdens noturības un konkurētspējīgas aprites ekonomikas komisāre **Jessika Roswall** teica: “Lai gan ir panākts progress, mūsu vides stāvoklis ir skaidrs aicinājums rīkoties, lai turpinātu samazināt piesārņojumu, atjaunot dabu un aizsargāt bioloģisko daudzveidību. Mums ir jāpārdomā saikne starp vidi un ekonomiku, un dabas aizsardzība ir jāuztver kā ieguldījums, nevis kā izmaksas. Veselīga daba ir pamats veselīgai sabiedrībai, konkurētspējīgai ekonomikai un noturīgai pasaulei, tāpēc ES ir apņēmusies turpināt pildīt savas saistības vides jomā.”

Klimata, neto nulles emisiju un tīras izaugsmes komisārs **Wopke Hoekstra** teica: “Šis ziņojums apstiprina, ka ES ir steidzami jāturpina īstenot tās vērienīgos mērķus klimata jomā. Eiropa ir visstraujāk sasilstošais kontinents, un tā ir klātienē pieredzējusi klimata pārmaiņu postošo ietekmi – pavisam nesen vasarā Eiropā plosījās spēcīgi mežu ugunsgrēki. Bezdarbības izmaksas ir milzīgas, un klimata pārmaiņas tieši apdraud mūsu konkurētspēju. Lai aizsargātu mūsu ekonomiku, ir svarīgi turpināt iesākto kursu.”

EVA izpilddirektore **Leena Ylä-Mononen** teica: “Mēs nevaram atļauties mazināt savus klimata, vides un ilgtspējības mērķus. Mūsu vides stāvokļa ziņojumā, kas tapis sadarbībā ar 38 valstīm, ir skaidri izklāstītas zinātniski pamatotas atziņas un parādīts, kāpēc mums ir jārīkojas. Eiropas Savienībā mums ir politika, instrumenti un zināšanas, kā arī gadu desmitiem ilga pieredze kopīgā darbā, lai sasniegtu ilgtspējības mērķus. Tas, ko darīsim šodien, noteiks mūsu nākotni.”

Gaidāmi sarežģīti izaicinājumi

Diemžēl visās Eiropas dabas vidēs – gan uz sauszemes, gan saldūdenī, gan jūrās – turpina samazināties bioloģiskā daudzveidība. Galvenais iemesls ir neatbilstoši ražošanas un patēriņa modeļi, īpaši pārtikas sistēmā. Pašreizējās tendences liecina,

ka stāvoklis turpinās pasliktināties, tādēļ, visticamāk, līdz 2030. gadam neizdosies sasniegt noteiktos dabas aizsardzības mērķus.

Arī Eiropas ūdens resursi ir pakļauti nopietnam spiedienam, un ūdens trūkums ietekmē vienu trešdaļu Eiropas iedzīvotāju un teritorijas. Ziņojumā teikts, lai nodrošinātu Eiropas ilgtermiņa noturību pret ūdens problēmām, ir būtiski saglabāt veselīgas ūdens ekosistēmas, aizsargāt ūdenstilpes un nodrošināt gruntsūdeņu atjaunošanos.

Runājot par klimata pārmaiņām, Eiropa ir visstraujāk sasilstošais kontinents uz planētas. Klimats mainās satraucošā ātrumā, apdraudot drošību, sabiedrības veselību, ekosistēmas, infrastruktūru un ekonomiku. Arvien biežākas un spēcīgākas ar klimatu saistītas katastrofas liecina, ka mums nekavējoties jāpielāgo sava sabiedrība un ekonomika. Lai gan ES veic vērienīgus pasākumus klimata pārmaiņu mazināšanai, skaidrs, ka klimats turpinās mainīties. Tāpēc steidzami jāīstojas, lai sagatavotos šīm pārmaiņām, nodrošinot, ka pielāgošanās notiek taisnīgi un neviena sabiedrības daļa netiek atstāta novārtā.

Ziņojumā teikts, ka šie nopietnie izaicinājumi liek pārdomāt saikni starp mūsu ekonomiku un dabisko vidi, zemi, ūdeni un dabas resursiem. Tikai atjaunojot un aizsargājot dabisko vidi Eiropā, būs iespējams saglabāt konkurētspējīgu ekonomiku un augstu dzīves kvalitāti Eiropas iedzīvotājiem.

Izvērsana un plašināšana

Ziņojums uzsver, ka mums steidzami jāmaina veids, kā mēs ražojam un patērējam lietas. Tas nozīmē, ka jāpāriet uz ekonomiku ar mazāku oglekļa dioksīda izmešu daudzumu (dekarbonizācija), jāievieš aprites ekonomikas princips (lietojot resursus atkārtoti), jāmazina piesārņojums un atbildīgi jāapsaimnieko dabas resursi. Šajā jomā Eiropas Savienības politika, it īpaši Eiropas Zaļais kurss, jau ir noteikusi skaidru virzienu, lai mēs kļūtu ilgtspējīgāki.

Ziņojums īpaši akcentē centienus atjaunot dzīvotnes, izmantojot dabā balstītus risinājumus, kas veidos noturību un arī palīdzēs īstenot klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumus. Tajā arī uzsvērtā nepieciešamība atteikties no oglekļa emisijām (dekarbonizēt) galvenās ekonomikas nozares, jo īpaši transportu, un risināt lauksaimniecības radītās emisijas. Attīstot aprites ekonomiku var samazināt Eiropas atkarību no enerģijas un kritiski svarīgu izejvielu importa. Turklāt, ieguldot Eiropas rūpniecības digitālajā un zaļajā pārveidē, Eiropa var palielināt ražīgumu un kļūt par pasaules līderi videi draudzīgas inovācijas jomā, izstrādājot tehnoloģijas, lai dekarbonizētu grūti dekarbonizējamas nozares, piemēram, tērauda un cementa nozares.

Latvijas vides stāvoklis un izaicinājumi

Latvijas daba ir ļoti daudzveidīga, ko raksturo plaši meži, ūdeņi un pļavas. Meži klāj vairāk nekā pusi valsts teritorijas un ir būtiski oglekļa piesaistei un bioloģiskās daudzveidības aizsardzībai. Tomēr pēdējos gados aizvien jūtīgāka kļūst klimata

pārmaiņu ietekme. Pieaugošā temperatūra un mainīgie laikapstākļi rada spiedienu uz ekosistēmām un lauksaimniecību.

Reaģējot uz šīm pārmaiņām, Latvija strādā pie klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās pasākumu iekļaušanas visās ekonomikas nozarēs, atbalstot ilgtspējīgu lauksaimniecību un veicinot pāreju uz atjaunojamiem energoresursiem. Par spīti sasniegtajam, joprojām ir lieli izaicinājumi. Transports saglabā lielu atkarību no fosilā kurināmā, radot ievērojamas siltumnīcefekta gāzu emisijas.

Lai sasniegtu Eiropas Zaļā kursa mērķus līdz 2030. gadam, Latvijai ir jāturpina sistēmiska transformācija. Tās sekmīga īstenošana prasa finanšu resursus, administratīvā sloga mazināšanu un plašu sabiedrības iesaisti. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu nākotni, Latvijai ir jāatrod līdzsvars starp ekonomikas attīstību un nepieciešamo dabas aizsardzību, turpinot stiprināt vides monitoringu, pētniecību un sabiedrības izglītošanu.

Pamatinformācija

EVA reizi piecos gados publicē vides stāvokļa ziņojumu, kā noteikts tās regulā. Eiropas 2025. gada vides ziņojums ir septītais ziņojums, ko EVA publicējusi kopš 1995. gada. Tas sniedz pamatotu, uz zinātnei balstītu ieskatu par to, kā mums jārisina milzīgās un sarežģītās problēmas, ar ko saskaramies, tādas kā klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības zudums un gaisa un ūdens piesārņojums.

Ziņojums ir sagatavots ciešā sadarbībā ar EVA Eiropas Vides informācijas un novērojumu tīklu (*Eionet*). Ziņojuma sagatavošanā izmantotas *Eionet* vadošo ekspertu un zinātnieku plašās zināšanas vides jomā, aptverot EVA 33 dalībvalstis un sešas sadarbības valstis.